

Красько В.В.,

студентка 4 курсу

Навчально-наукового інституту права

Університету державної фіскальної служби України

Дяченко С.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права та процесу

Університету державної фіскальної служби України

УДК 347

DOI https://doi.org/10.32845/2663-5666.2019.4.13

ПРИНЦИП НЕПРИПУСТИМОСТІ ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Постановка проблеми. Право на судовий захист є одним з одних основоположних конституційних прав у нашій державі. Однак ефективність реалізації такого права залежить не лише від ідеальної моделі судового розгляду, а й від поведінки безпосередньо учасників цивільного процесу. Адже від цього залежить швидкість вирішення судової справи й об'єктивність судового рішення. Однак із метою створення перешкод у здійсненні правосуддя для суб'єктивних недобросовісних інтересів учасники процесу намагаються зловживати наданими їм процесуальними правами. З метою запобігання такому негативному явищу був закріплений принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами. Його суть та значення обмежуються лише визначенням переліку можливих способів зловживань цивільними процесуальними правами та заходами відповідальності, які застосовуються до учасників цивільного процесу судом у разі виявлення нехтування ними наданими процесуальними правами. Відсутність законодавчого закріплення даного поняття призводить до його неоднозначного розуміння та є передумовою вчинення порушень щодо користування процесуальними правами шляхом використання прогалин законодавства щодо цього питання.

Метою статті є дослідження правової сутності принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами з погляду його нормативного закріплення.

Основними завданнями є вивчення значення принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами, аналіз застосування судами даного принципу та заходів, які вживаються в разі його порушення, а також визначення шляхів удосконалення деталізованим дослідженням його змісту в законах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика застосування принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами в цивільному судочинстві досліджувалась у працях таких науковців: В. Комарова, Н. Чечиної, В. Бутнева, Н. Кузнецова, А. Новікова, А. Єрмакова, А. Юдіна, М. Гальперіна, А. Богаченка, І. Андру-

щенко, Р. Калюжного, Д. Тихомирова, В. Петренко, М. Агаркова, В. Комарова, Н. Чечиної, В. Бутнева, М. Штефана, Н. Кузнецова, А. Новікова, А. Єрмакова, Н. Шебанова й ін. Однак науковці більше уваги звертали саме на теоретичне дослідження даної проблематики, тому актуальності набуває вивчення даного питання із законодавчого погляду, а також виникає необхідність звернутись до судової практики щодо застосування принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами.

Виклад основного матеріалу. Якісно новим етапом розвитку українського судочинства в напрямі покращення доступу до правосуддя стало внесення масштабних змін і доповнень до Цивільного процесуального кодексу України 15 грудня 2017 р. Однією з найбільш обговорюваних новел стало закріплення принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами та встановлення відповідальності за його порушення [2, с. 103].

Термін «зловживання правом» уперше введено в цивільному процесуальному законодавстві Швейцарії, а конституційну заборону зловживання правом вперше закріплено у видатній пам'ятці конституційного права Франції – Декларації прав людини і громадянина 1789 р. [11, с. 12].

В. Грибанов, який працював у напрямі дослідження проблематики зловживання правом, визначав таке поняття як особливий тип цивільного правопорушення, що вчиняється уповноваженою особою під час здійснення належного їй права з використанням недозволених конкретних форм у межах дозволеного їй законом загального типу поведінки [1].

У ст. 17 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. зловживання правом визначається як діяльність або дії, спрямовані на скасування прав і свобод, визначених у Конвенції, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції [4].

Концепцію недопустимості зловживання правом уведено в матеріальне право України у ст. 13 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України, яка забороняє здійснення прав із наміром завдати шкоди іншій особі та забороняє зловживання правом в інших формах [12].

Якщо розглядати питання з наукового погляду, то детальніше визначає зловживання процесуальними правами А. Юдін, який розуміє під цим умисні недобросовісні дії учасників цивільного процесу (а в окремих випадках і суду), що супроводжуються порушенням умов здійснення суб'єктивних процесуальних прав і здійснюються лише з видимістю реалізації таких прав, які поєднуються з обманом стосовно відомих обставин справи, з метою обмеження можливості реалізації чи порушення прав інших осіб, які беруть участь у справі, а також із метою перешкоджання діяльності суду із правильного і своєчасного розгляду та вирішення справи, які призводять до застосування заходів цивільного процесуального примусу [14, с. 15].

Однак Н. Шебанова зазначає, що зловживання процесуальними правами часто ототожнюється із практикою затягування судового процесу і розглядається як різновид дій чи поведінки сторони, що перешкоджає судовому розгляду. Також автор виділяє деякі види зловживання процесуальними правами в судовій процедурі вирішення спорів, яке включає зловживання правом на позов, зловживання правом на захист і зловживання окремими процесуальними правами [5]. На нашу думку, у цьому визначенні є зміст, адже зловживання процесуальними правами передбачає і створення всіх умов, які будуть забезпечувати затягування вирішення судової справи.

У цивільному процесуальному законодавстві не закріплено чіткого визначення поняття «зловживання процесуальними правами» та тлумачення самого «принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами». Законодавець лише вказує на те, що учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами, та встановлює заборону на зловживання процесуальними правами. Також у Цивільному процесуальному кодексі України зазначено деякі види поведінки, які відносять до зловживання процесуальними правами:

1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до того самого відповідача (відповідачів) із тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог із метою зміни підсудності справи або

завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [13].

Зокрема, щодо другого випадку можна навести приклад із судової практики. Так, 18 січня 2019 р. суддя Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області В. Кость, розглянувши матеріали про усунення від права на спадкування у справі № 303/337/19, постановив ухвалу про повернення позовної заяви у зв'язку з тим, що 17 січня 2019 р. ОСОБА_1 звернулася до суду з позовною заявою, поданою в одному екземплярі, без додатків і доказів сплати судового збору. Оскільки під час вирішення питання щодо можливості прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд виходить із того, що за ч. 1 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами.

Суд зобов'язаний уживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У разі зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені цим Кодексом (ч. 4 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України). Так, 17 січня 2019 р. до Мукачівського міськрайонного суду надійшли аналогічні позовні заяви ОСОБА_1. Позовні заяви подано в одному екземплярі, без додатків і доказів сплати судового збору.

Зокрема, тут спостерігається така форма зловживання, як подання декількох позовів до того самого відповідача (відповідачів) із тим самим предметом і з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями (п. 2 ч. 2 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України).

З урахуванням викладеного позовна заява підлягає поверненню на підставі ч. 3 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України [7].

Однак цей перелік неповний і невичерпний, адже на практиці в цивільному процесі вчиняється набагато більше зловживань. Зокрема, тут варто навести думку Т. Полянського, який до таких зловживань також відносить: недобросовісне неодноразове подання клопотань, скарг, заяв, наприклад, про відвід судді, інших учасників справи, щодо витребування доказів, про відкладення судової справи, затягування з ознайомленням із матеріалами справи, нез'явлення до суду з ніби поважних причин, безпідставне звинувачення у фальшуванні поданих доказів, умисна доказова пасивність [6, с. 32].

У цивільному судочинстві за такі види зловживань суд має право вживати відповідних заходів, зокрема залишити без розгляду або повернути заяву, скаргу, клопотання та вжити інших заходів, які передбачені законодавством.

У разі зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник унаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору. Також суд має право постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу в сумі до від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у разі зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкодження судочинству [9].

Що стосується правильності застосування заходів процесуального примусу, зокрема штрафу за зловживання процесуальними правами, то необхідно звернути увагу на ухвалу Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 182/3671/19 про визнання зловживанням процесуальними правами дії відповідача.

У даній справі позивач просить суд вирішити питання про притягнення до відповідальності відповідача ОСОБА_2 у зв'язку з учиненням дій, які свідчать про зловживання процесуальними правами. Вважає, що зняття з реєстрації за місцем проживання відповідачем після його звернення із цим позовом до суду вводить в оману суд щодо фактичних обставин справи, отже, відповідач створила явно штучний характер предмета поданого ним позову (а. с. 45–47). Відповідно до ст. 148 ЦПК України, передбачено, що суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу в сумі від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках: 1) невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу; 2) зловживання процесуальними правами, учинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкодження судочинству; 3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин; 4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів, ненадання копії відзиву на позов, апеляційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк; 5) порушення заборон, встановлених ч. 9 ст. 203 ЦПК України. Однак, дослідивши матеріали справи та проаналізувавши доводи позивача, суд дійшов висновку про відмову в задоволенні клопотання позивача про визнання зловживанням процесуальними правами дії відповідача ОСОБА_2 та накладення штрафу, оскільки будь-яких зловживань процесуальними правами відповідачем під час розгляду справи та випадків, передбачених у ст. 148 ЦПК України, у процесуальних діях відповідача судом не встановлено [8].

Аналізуючи судові рішення щодо запобігання зловживанню процесуальними правами представниками сторін, необхідно також урахувати ухвалу від 26 вересня 2019 р. Святошинського районного суду міста Києва у справі про визнання особи такою, що втратила право користування житловим приміщен-

ням. У зв'язку з тим, що представник і відповідач не з'явились у судове засідання, хоча про дату, час і місце слухання справи повідомлялись належним чином, представник позивача в судовому засіданні просив визнати неповажними причини неявки відповідача та його представника, оскільки ними не надано суду доказів поважності причини неявки. Суд, керуючись ч. 3 ст. 2 ЦПК України, а також ч. 4 ст. 44 ЦПК України, зобов'язаний уживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. Суд приходить до висновку, що відповідач та її представник адвокат зловживають своїми процесуальними правами, учиняють дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, спрямовані на безпідставне затягування та перешкодження розгляду даної справи, тому наявні достатні підстави для визнання таких дій відповідача та його представника зловживанням процесуальними правами і застосування до відповідача та його представника В. Бойчука заходів процесуального примусу у вигляді попередження [10].

Щодо подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер, можна навести приклад ухвали від 7 березня 2019 р. судді Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області В. Рибакі у справі про стягнення аліментів на повнолітню дочку, яка продовжує навчання. Однак суд, дослідивши подані докази, додані до позову, встановив, що позивач звернулася до суду із завідомо безпідставною позовною заявою та за відсутності предмета спору на даний час.

У ст. 44 ЦПК України визначено, що учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Оскільки встановлено, що позивач звернулася до суду із завідомо безпідставною позовною заявою, оскільки не досягла повноліття на час звернення до суду, та за відсутності предмета спору на даний час, оскільки право на утримання мають особи, що досягли повноліття та навчаються, а на даний час це право в позивача не виникло, тому не є порушеним. Зазначені дії позивача визнаються судом як зловживання процесуальними правами. Ураховуючи викладене, позовну заяву слід повернути позивачу, що буде відповідати положенням ст. 44 ЦПК України [9].

Також українські науковці зазначають, що судді повинні активно звертати увагу на практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), посилячись на неї у своїх рішеннях. Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні узагальнено, але посиляється на принципи, якими керується ЄСПЛ [3, с. 34].

Отже, у результаті дослідження можна зробити такі **висновки**.

Феномен зловживання процесуальними правами як особливий різновид цивільного процесуального правопорушення полягає у використанні особою своїх прав у недозволені способи, що суперечать

призначенню права, унаслідок чого завдається шкода суспільству, державі, окремій особі.

З огляду на наукові дослідження та міжнародну практику, під зловживанням процесуальними правами найчастіше розуміють умисні свідомі дії учасників процесу, які полягають у здійсненні ними своїх процесуальних прав усупереч їхньому правовому значенню, що сприяє застосуванню судом до таких осіб відповідних процесуальних санкцій. У свою чергу, сутність і призначення принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами проявляється шляхом встановлення прямої заборони недобросовісного та корисливого користування учасниками судового процесу та їхніми представниками процесуальними правами з метою забезпечення не лише захисту, а й справедливого балансу у використанні ними їхніх прав і виконання обов'язків.

Найбільш характерними ознаками зловживання процесуальними правами є: 1) негативна діяльність особи щодо реалізації своїх суб'єктивних прав; 2) використання процесуальних прав усупереч їхньому правовому призначенню; 3) завдання шкоди суспільним чи особистим інтересам окремих осіб або можливість такого завдання; 4) зловживання процесуальними правами здійснюється через формальне здійснення учасниками їхніх процесуальних прав; 5) умисні дії, які спрямовані на дестабілізацію цивільного судочинства.

Однак на законодавчому рівні принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами визначений не в повному обсязі. Законодавець закріплює лише деякі види заборонених зловживань і санкції, які будуть застосовані судом у разі їх учинення учасниками цивільного процесу. Тому постає необхідність закріпити визначення поняття «принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами» та розширити перелік окремих видів зловживань чи критерії, які будуть їх характеризувати, щоб учасники мали змогу добросовісно керуватись ними під час здійснення своїх процесуальних прав, а цивільне судочинство реалізовувалось вчасно та справедливо.

Варто також звернути увагу на те, що станом на 2018 р. в Єдиному державному реєстрі судових рішень була відносно невелика кількість судових рішень, які ухвалені щодо застосування принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами. Як показує практика, з 1 січня 2019 р. кількість звернень щодо зловживань процесуальними правами зростає. Тому суд як неупереджений і об'єктивний учасник судового процесу повинен виокремлювати та розпізнавати зловживання процесуальними правами з поважних причин, які будуть підтверджені належними доказами, та штучне злов-

живання. Зокрема, як наслідок, суд зобов'язаний вчасно реагувати та вживати відповідних процесуальних заходів, керуючись Цивільним процесуальним кодексом України, з метою запобігання таким проявам у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грибанов В. Реалізація та захист цивільних прав. Москва : Статут, 2000. С. 411. URL: <http://civil.consultant.ru/elib/books/1/> (дата звернення: 26.10.2019).
2. Дяченко С., Ковтунович Т. Неприпустимість зловживання цивільними процесуальними правами як новела цивільного процесу. *Юридичний науковий електронний журнал юридичного факультету Запорізького національного університету*. 2018. № 6. С. 103–106.
3. Дяченко С., Убрамик Ю. Особливості принципу пропорційності: історія та практика. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 29–34.
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. : Закон України від 11 вересня 1997 р. № 994–002–13. Дата оновлення: 02.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 26.10.2019).
5. Маруніч Г. «Затягування цивільного процесу» та «зловживання цивільними процесуальними правами»: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/09/4.pdf> (дата звернення: 26.10.2019).
6. Полянський Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 31–38.
7. Рішення суду загальної юрисдикції: ухвала у справі № 303/337/19 від 18 січня 2019 р. / Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79256204>.
8. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 182/3671/19 від 20 серпня 2019 р. / Нікопольський міськрайонний суд Дніпропетровської області. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83729022>.
9. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 182/1371/19 від 7 березня 2019 р. / Нікопольський міськрайонний суд Дніпропетровської області. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80390409>.
10. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 759/4962/19 від 26 вересня 2019 р. / Святошинський районний суд м. Києва. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84536988>.
11. Рогач О. Зловживання правом: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2011. 34 с.
12. Цивільний Кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435–IV. Дата оновлення: 21 жовтня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 26.10.2019).
13. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618–IV. Дата оновлення: 19 жовтня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 27.10.2019).
14. Юдін А. Зловживання процесуальними правами в цивільному судочинстві : дис. ... докт. юрид. наук. 2009. 537 с.

Красько В.В., Дяченко С.В. ПРИНЦИП НЕПРИПУСТИМОСТІ ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Статтю присвячено правовій категорії «неприпустимість зловживання процесуальними правами» як принципу цивільного судочинства. Реалізація права на судовий захист може бути досягнута не лише завдяки

ідеальній моделі судового розгляду та послідовному виконанню всіх стадій, багато залежить від поведінки учасників судового процесу.

Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами, тому законодавець встановлює заборону на зловживання процесуальними правами. Зловживання процесуальними правами є особливим різновидом цивільного процесуального правопорушення, яке полягає у використанні особою своїх прав у недозволені способи, що суперечать призначенню права, унаслідок чого завдається шкода суспільству, державі, окремій особі.

Однак лише за правомірною виконання своїм обов'язкам можливе вирішення спору в розумні строки, а також ухвалення правильного й об'єктивного рішення судом. Тому актуальний аналіз сутності зловживання цивільними процесуальними правами, причини виникнення таких негативних явищ у цивільному процесі та безпосередні способи їх учинення.

Особливої актуальності набуває дане питання з погляду законодавчого закріплення, адже його відсутність призводить до неоднозначного розуміння даного поняття, що, у свою чергу, дає можливість учасникам процесу користуватись прогалинами в законодавстві, реалізуючи свої цивільні процесуальні права на власну користь для досягнення незаконних цілей.

Дослідження аспектів судової практики свідчить про те, що кількість звернень до суду із вимогами про припинення зловживань учасниками цивільного процесу зростає. У чинному законодавстві закріплено лише окремі види можливих зловживань, однак даний перелік не є вичерпним. Тому суд повинен вчасно реагувати на такі дії учасників цивільного процесу і застосовувати відповідні процесуальні заходи відповідальності, як-от залишення заяви без розгляду, попередження, штраф, відшкодування судових витрат тощо.

Ключові слова: зловживання, цивільні процесуальні права, цивільний процес, процесуальні заходи, судова практика.

Krasko V.V., Dyachenko S.V. THE PRINCIPLE OF INADMISSIBILITY OF CIVIL PROCEDURAL RIGHTS ABUSE: LEGAL NATURE AND SPECIFIC APPLICATIONS IN COURT PRACTICE

The article deals with the legal category of “inadmissibility of abuse of procedural rights” as a principle of civil justice. The exercise of the right to a judicial remedy can be achieved not only by the ideal model of court proceedings and the consistent execution of all procedural stages, the majority depends on the behavior of the participants in the trial. The principle of inadmissibility of abuse of procedural rights was enshrined in order to prevent obstacles on the part of the participants of the process and the occurrence of such unfair actions on the part of participants of the process as abuse of civil procedural rights.

Participants in the trial and their representatives must exercise their procedural rights in good faith, so the legislator establishes a prohibition on abuse of procedural rights, which is enshrined in the normative level. The legal category of “abuse of procedural rights” is defined by scientists as a special kind of civil procedural offense, which consists in the use of a person of his rights in unauthorized ways that contradict the purpose of the law, which causes damage to society, the state, and the individual. But such abuse is increasingly difficult to trace, since the parties act within the law, but using its shortcomings have the ability to commit fraudulent acts, guided by the legislation. Thus, it destabilizes civil proceedings and suspends the objectives of civil proceedings.

Therefore, it is important to remember that only in the correct exercise of your civil procedural rights can a dispute be resolved within a reasonable time, as well as a correct, impartial and objective decision by a court. Therefore, it is especially relevant to analyze the nature and meaning of the legal category “abuse of civil procedural rights”, the causes of such negative phenomena in the civil process and the direct ways of their perpetration, as well as to study the significance of the very principle of inadmissibility of abuse of civil procedural rights.

This issue is particularly relevant in terms of legislative consolidation, because its absence leads to ambiguous understanding of this concept, which in turn enables the participants of the process to use loopholes in the legislation and to exercise their civil procedural rights for their own benefit in order to achieve unlawful ones. Therefore, there is a need to enshrine in civil procedural law a direct definition of such a legal concept as abuse of civil procedural rights for the sake of unambiguous understanding.

The study of aspects of case law shows that the number of appeals to the court with demands for termination of abuse by the participants of civil process is increasing. The current legislation only provides for certain types of abuse, but this list is not exhaustive. Therefore, the court must respond in a timely manner to such actions by the participants in the civil process and apply appropriate procedural accountability measures, such as leaving the application without consideration, warning, fine, compensation for legal costs, etc.

Key words: abuse, civil processual rights, civil process, processual measures, court practice.